

קדשים וקדשים קלים?

ומתריצין: צריכי לכתוב שניהם.

דאי תנא קדשים וחולין בלבד, הוה אמינא חולין הוא דאלימא לבטולי קדשים, כשהקדשים מועטים ואינם נותנים טעם בחולין הרי הם בטלים בחולין, כיון דלאו מינייהו.

אבל קדשי קדשים וקדשים קלים, אימא לא יכולים קדשים קלים לבטל קדשי קדשים אפילו אם הם מועטים, כיון ששניהם מין אחד של קדשים הם, והיינו אומרים שאינו בטל, קא משמע לן שבטל.

ואי תנא קדשי קדשים וקדשים קלים לחוד, הוה אמינא קדשים הוא דאלימא לבטולי קדשים, כיון שדינם חמור לכן יכולים לבטל זה את זה. **אבל חולין,** שאינו חמור כל כך כמו קדשים, **אימא לא** יכולים לבטל קדשים, לכן צריכא את שניהם.

שנינו במשנה: **רקיק שנגע ברקיק בו.**

תנו רבנן: כתוב לגבי בשר החטאת "כל אשר יגע בבשרה יקדש".

יכול אפילו שלא בלע אלא "נגע" בו בשר חולין או שלמים לבד, כגון ששניהם צוננים, שיקדש להיות כמותה, **תלמוד לומר** צ-ב **"בבשרה", ודרשין, עד שיבלע בבשרה.** (70)

ובטלים, מכל מקום, **קדשים קלים מיהא, ניבעי.** לכל הפחות יצטרכו מריקה ושטיפה בסוף זמן אכילת קדשים קלים. ולמה כתוב שאין טעונים מריקה ושטיפה, שמשמע בכלל לא.

ומפרשין: **אמר אביי: מאי אין טעונים דקאמר?** היינו אין טעונים מריקה ושטיפה כחמורים כדין קדשי קדשים. אבל כדין קדשים קלים, טעונים מריקה ושטיפה.

ומפרשין עוד: **רבא אמר: הא מני, התנא של משנתנו, רבי שמעון היא, דאמר קדשים קלים אין טעונים מריקה ושטיפה,** כמו שלמד למעלה מהפסוק "קדש קדשים היא", שמשמע קדשי קדשים חייבים, וקדשים קלים לא.

ומקשינן: **בשלמא לרבא,** שאומר שמשנתנו היא כרבי שמעון, **היינו דקתני "בישל בו קדשים וחולין או קדשי קדשים וקדשים קלים",** להשמיענו שסתם רבי כרבי שמעון שאומר קדשים קלים אין טעונים מריקה ושטיפה. וזהו חידושו של הסיפא שאין טעון אפילו כקלים.

אלא לאביי, שאמר אין טעונים מריקה ושטיפה היינו כדין החמורים, אבל טעונים מריקה כדין הקלים, **תרתני למה לי** לכתוב במשנה? כיון שכבר כתוב בקדשים וחולין שכאשר בטל במיעוטו אין צריך מריקה ושטיפה, מה לי קדשים וחולין, מה לי קדשי

ושטיפה. ובהכרח לומר שהחתיכות עצמם גם בטלות ולכן אין חיוב מריקה ושטיפה.

70. וטעם האיסור פירש רש"י משום התר

מתבטלות. שאם החתיכות ניכרות ואינן בטלות, הרי אפילו שאין כאן בליעות כיון שהבליעה בטלה ברוב אבל בישול יש כאן ולצד אחד בגמרא בישול בלי בלוע גם חייב במריקה

כגון שהמיס שומן חטאת וסך בו צלי של שלמים, ונבלע בו.

יכול נגע בשר חטאת **במקצת חתיכה** אחרת **יהא** כל החתיכה **כולו פסול**, ויקדש כמותה?

תלמוד לומר "יגע". שהיה יכול לכתוב "הנוגע" וכתב "אשר יגע", הרי זה משמע שמקום הנגיעה בלבד מתקדש! ודורשים: **הנוגע פסול!** שרק מקום הנגיעה יקדש.

כיצד יתקיימו שני הדברים, שעל ידי הבליעה מתקדש, ומאידך אינו נפסל אלא מקום הנגיעה ולא יותר?

חותך את מקום שבלע, שכל מקום שיש בו בליעה קרוי נוגע והוא מתקדש, ושאר החתיכה שלא נתפשטה הבליעה לשם, לא נתקדש.

וממשיכה הבריייתא לדרוש את דברי הכתוב: **"בבשרה" — ולא בגידו, ולא בעצמות, ולא בקרניה, ולא בטלפים**. שלענין לקדש בלוע,

צריך בשר דווקא, ואלו אינם בשר.

"יקדש" — להיות כמוה, שתהיה החתיכה הכולעת ממנה, כמו הבליעה שנבלעה בה. **הא כיצד** נהיית כמוה?

אם פסולה היא הבליעה, כגון פיגול או נותר או פסול אחר, **יפסל** הכולע ממנה.

ואם כשרה היא, גורמת היא לחתיכה שבולעת ממנה שלא יהא רשאי לאוכלה כמו דינה שבתחילה, אלא **תאכל כחמור שבה**. כגון אם נגע בשר שלמים בבשר חטאת, ובלע ממנה שמנונית, יאכל בשר השלמים כחומר דין בשר חטאת שנבלע בה.

ופרכינן: **אמאי** תיפסל החתיכה הכשרה משום שנבלע בה קצת מן הפסולה? **וניתי עשה** "ואכלו אותם" שכתוב לגבי כשירה, **ולירחי את לא תעשה** (71) "לא תאכל" שכתוב לגבי פסולה.

ומשנינן: **אמר רבא: אין עשה דוחה את לא**

מצטרף לאיסור בקדשים ולא משום טעם כעיקר. ועמד בזה **בצאן קדשים** שבסוגיא בניזר מבואר שטעם האיסור משום טעם כעיקר. אכן בסוגיא בפסחים משמע משום התר מצטרף לאיסור.

71. הקשה **העמודי אור** [נא] הרי בפסולים יש גם עשה לשורפם. ואין עשה דוחה עשה ומה קושיית הגמרא. **והחזו"א** תירץ שבפסול **בלוע** אין מצוות שריפה. עוד כתב לדון שיתכן שהאוכל קודש פסול אינו **עובר** על עשה של שריפה. רק שגורם שלא יוכל לקיימו ואין זה נקרא עשה שימנע עשה אחר.

ובקרן אורה הקשה הרי לפי מה שפרש"י שהבליעה אוסרת משום שההתר מצטרף לאיסור,

אם כן כשאכל כזית שחציו איסור וחציו התר כבר עבר בלאו כיון שגם ההתר מצטרף לאיסור והוא כמו שאכל כזית איסור. ואילו העשה אינו מתקיים רק כשאכל כזית מההתר. ותירץ שזה נקרא בבת אחת כיון שכבר באכילת החצי כזית התר מתחיל את המצווה וכשגומר הכזית נשלמת המצווה.

ובאמת בכל עשה דוחה לא תעשה באכילה זה כך, שמשעה שאכל חצי שיעור יש כבר איסור דאורייתא למאן דאמר חצי שיעור אסור מן התורה. ואילו העשה רק כשמשלים הכזית. והתירוצו הוא כדברי הקרן אורה שגם באכילת החצי כזית היא תחילת המצווה ונגמרת כשמשלים הכזית. עוד הקשה בקרן אורה

תעשה שבמקדש.

דתניא, נאמר לגבי קרבן פסח "ועצם לא תשברו בו".

רבי שמעון בן מנסיא אומר: אחד עצם שיש בו מוח, ואחד עצם שאין בו מוח, בשניהם אסורה שבירת עצם בפסח!

ומדייק רבא: אמאי אסור לשבור עצם שיש

בו מוח? נתי עשה⁽⁷²⁾ (73) של אכילת בשר הפסח שכתוב "ואכלו את הבשר בלילה הזה", ולירחי את לא תעשה של שבירה?

אלא, שמע מינה, אין עשה דוחה לא תעשה שבמקדש, לפי שאיסור לא תעשה שבמקדש חמור כמו עשה, ואין עשה אחר דוחה אותה.

ועוד משנינן: רב אשי אמר, "יקדש"⁽⁷⁴⁾ (75)

מה שאין כן אם הקושיא משום אכילת קדשים, מובן היטב כיון שהמצווה היא לאכול את כל הקרבן.

73. התוס' הקשו, איך שייך עשה דוחה לא תעשה בשבירת עצם. הרי אין עשה בזמן עבירת הלאו. שהלאו הוא מיד כששובר ואילו העשה מתקיים רק אח"כ כשאוכל. ובפסקי תוספות תירץ על זה שכאשר אין אפשרות לקיים את העשה רק על ידי עבירת הלאו, בזה עשה דוחה לא תעשה אפילו כשהעשה מתקיים אחרי הלאו. וביאר הגרע"א שהסברא היא שדבר שאי אפשר לעשה להתקיים מבלעדיו הוא כבר תחילת קיום העשה. וכיון שאי אפשר לעולם לאכול המוח בלי שבירה, הרי השבירה היא כבר תחילת קיום העשה של אכילת פסח.

74. ולכאורה תמוה לומר שבליעה תהיה חמורה יותר מהפסול עצמו. שקודש פסול רק בלאו ואם נבלע יש גם עשה. והיקדש לכאורה רק בא לומר שהבליעה דינה כמו העיקר. והשפת אמת רוצה לפרש כוונת הגמרא שמיקדש לומדים שגם בבליעה יש עשה של שריפת פסולים כמו בפסול עצמו. ושוב אין שייך עשה דוחה לא תעשה כי יש גם העשה כנגדו. (ועיין לעיל מהחזו"א מש"כ בזה).

75. בספר שבועים פנים לתורה למהר"י ענגיל

שלגבי מצה מבואר שבמצה אסורה אין כלל מצווה ולא יוצא בה ידי חובתו. ואם כן, הוא הדין כאן שזהו קודש פסול לכאורה אין בכלל העשה של אכילת קדשים, ותירץ שכאן האיסור רק משום תערובת איסור, אך ההתר מותר לגמרי ויש עליו עשה של אכילת קדשים.

72. רש"י פירש שהעשה הוא ואכלו את הבשר בלילה הזה והיינו עשה אכילת פסח. ובמצוות אכילת קדשים הנלמדת מהפסוק ואכלו אותם אשר כפר בהם נחלקו רש"י והרמב"ם. דעת הרמב"ם [ספר המצוות מ"ע פ"ט] שזהו רק לאכילת כהנים בחלקם. אך דעת רש"י [פסחים נט] שזהו מצווה גם לאכילת הבעלים. ואם כן, לכאורה גם באכילת פסח מתקיימת מצווה זו, ומקשים, מדוע פרש"י שהעשה הוא רק משום אכילת פסח. ולא משום אכילת קדשים וכמו קושיית הגמרא הקודמת שהיא משום מצוות אכילת קדשים הנלמדת מ"ואכלו אותם אשר כופר בהם" וכמו שפרש"י שם.

ובאמת יש לעיין לפרש"י שהקושיא בפסח משום מצוות אכילת פסח. והרי למצווה זו מספיק לאכול כזית וכזה קיים את המצווה. וכי קושיית הגמרא כאן שיבוא עשה דפסח היא במי שלא אכל עדיין כזית מהפסח ואין לו כלום מבשר הפסח חוץ מעצמות שבהם יוכל לקיים המצווה במוח. שאם יש לו גם בשר הרי יכול לקיים שניהם וכזה אין עשה דוחה לא תעשה.

האמור לגבי חטאת, עשה הוא. והוה ליה חטאת עשה ולא תעשה, ואין עשה של אכילת קרבן כשר דוחה לא תעשה של חטאת פסולה ועשה של "יקדש".

והוינן בה: אשכחן הטאת דמתקדשת בבלוע, שאר קדשים שמתקדשים בבלוע, מנלן?

ומפרשין: אמר שמואל משום רבי אלעזר: נאמר "זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם ולמילואים ולזבח השלמים". כל הפסוק הזה מיותר, שהרי בכל אחד מהקרבנות בפני עצמו כתוב "זאת תורת העולה", "זאת תורת החטאת", וכו' אלא פסוק זה בא להקיש כולם זה לזה, וללמוד מזה על זה, ודורשים שלכך הוקשו כולם לעולה — כי עולה, מה עולה טעונה כלי אף כל הקרבנות טעונה כלי.

והוינן בה: מאי כלי, על איזה כלי מלמדת עולה?

אילימא שצריך מזרק לקבלת דם? הרי בשלמי צבור נמי כתיב בהו בהר סיני "ויקח

משה חצי הדם וישם באגנות", וכתוב שם "ויזבחו זבחים שלמים", וכיון שחוזר ומקיש כל הקרבנות גם לשלמים, אם כן, גם דין זה שצריך קבלת הדם במזרק נלמד משלמים.

ומפרשין: אלא, מלמד על סכין לשחיטה, ולהוציא צור וציפורן וקנה שצריך כלי שרת (76).

ועולה גופה, מנלן שצריך סכין לשחיטה?

דכתיב "וישלח אברהם את ידו, ויקח את המאכלת", ולא כתוב "את המחתך", משמע שצריך דווקא כלי. והתם בעקידת יצחק, עולה הוא, דכתיב, (77) "ויעלהו לעולה תחת בנו". ולמדים מעולה לכל הקרבנות שטעונים שחיטה בסכין.

והוקשו כל הקרבנות למנחה — מה מנחה אינה נאכלת אלא לזכרי כהונה, שנאמר "כל זכר בכהנים יאכלנה", אף כל הקרבנות אינם נאכלים אלא לזכרי כהונה.

והוינן בה: מאי היא, איזה מן קרבנות למדים ממנחה שאינם נאכלים אלא לזכרי

עשה ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה. ומהר"י ענגיל כתב על זה שבעים תירוצים.

76. כך פירש רש"י כאן. והתוס' לעיל תחילת פרק איזהו מקומן האריכו בזה אם נאמר בזה שיהיה הסכין כלי שרת או שמספיק כלי ואפילו כלי חול.

77. מקשים, הלא ביצחק עצמו נאמר והעלהו שם לעולה. ולמה צריכה הגמרא להביא ראיה מהאיל שקרב תחתיו.

הביא בזה קושיית האחרונים. שבסוגיא בפסחים אמר רב אשי שמשרת ויקדש הם שני כתובים הבאים כאחד שבליעות אסורות אוסרות. ומבואר שם שמיקדש אי אפשר ללמוד לנזיר כי חולין מקדשים לא ילפינן. אך היקדש מיותר כי אפשר ללמוד איסור בליעות משרת הכתוב לגבי נזיר. ותמהו, הלא רב אשי עצמו אמר כאן שזה שאין עשה דוחה לא תעשה לאכול קודש כשר שנבלע בו פסול זה משום שיקדש עשה, ואם כן, בלי היקדש כשנבלע קודש פסול בקודש כשר הרי היה הכשר נאכל עם הבליעה משום עשה דוחה לא תעשה. ולכן צריך את היקדש לומר שזה